

**TURK XOQONLIGI DAVRIDA TURKISTON URBANIZATSIYA TIZIMI:
SIYOSIY NAZORAT VA HUDUDIY BOSHQARUV EVOLYUTSIYASI****СИСТЕМА УРБАНИЗАЦИИ ТУРКИСТАНА В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ
ТУРЕЦКИХ ХАКАНОВ: ЭВОЛЮЦИЯ ПОЛИТИЧЕСКОГО КОНТРОЛЯ
И ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ****THE URBANIZATION SYSTEM OF TURKISTAN DURING THE
TURKISH KHAKANITY: THE EVOLUTION OF POLITICAL CONTROL
AND TERRITORIAL ADMINISTRATION****Ne'matov Rustam Abduvaid o'g'li***Guliston davlat universiteti "Tarix" kafedrasida o'qituvchisi**G-mail: rnematov60@gmail.com**Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-2465-5303>**Tel: +998 97 248 60 91*

Аннотация: *Mazkur maqolada Turk xoqonligi davrida Turkiston hududidagi shaharlarning siyosiy-ma'muriy holati, boshqaruv tizimi va hukmron sulolalarning kelib chiqishi masalalari tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida xitoy yilnomalari, arab-fors manbalari, sug'diy yozuvlar hamda arxeologik materiallar asosida Shosh, Farg'ona, Sug'd, Buxoro, To'xoriston va Xorazm kabi tarixiy viloyatlardagi boshqaruv tizimi o'rganildi. Natijada, Turk xoqonligi mazkur hududlarda faqat o'lpon yig'ish bilan cheklanmay, balki bevosita siyosiy boshqaruvni ham amalga oshirgani hamda turkiy sulolalarning shakllanishida muhim rol o'ynagani asoslab berildi.*

Калит so'zlar: *Turk xoqonligi, Turkiston, shaharlar, Shosh, Farg'ona, Sug'd, Buxoro, To'xoriston, Xorazm, Ashina sulolasi, Chjaovu xonadoni, boshqaruv tizimi, turkiy sulolalar, ilk o'rta asrlar.*

Аннотация: *В данной статье анализируется политико-административное положение городов Туркестана в период Тюркского каганата, а также вопросы системы управления и происхождения правящих династий. На основе китайских летописей, арабо-персидских источников, согдийских письменных памятников и археологических материалов исследуются особенности управления в таких регионах, как Шаш, Фергана, Согд, Бухара, Тохаристан и Хорезм. В результате установлено, что Тюркский каганат не ограничивался лишь сбором дани, но и осуществлял непосредственное управление, играя значительную роль в формировании тюркских династий в регионе.*

Ключевые слова: *Тюркский каганат, Туркестан, города, Шаш, Фергана, Согд, Бухара, Тохаристан, Хорезм, династия Ашина, дом Чжаову, система управления, тюркские династии, раннее средневековье.*

Abstract: *This article examines the political and administrative status of the cities of Turkestan during the period of the Turkic Khaganate, as well as the issues of governance systems and the origin of ruling dynasties. Based on Chinese chronicles, Arabic-Persian sources, Sogdian written materials, and archaeological evidence, the study analyzes the administrative structures of regions such as Shash, Fergana, Sogd, Bukhara, Tokharistan, and Khorezm. The findings demonstrate that the Turkic Khaganate was not limited to tribute collection but exercised direct political control and played a significant role in the formation of Turkic ruling dynasties in the region.*

Keywords: *Turkic Khaganate, Turkestan, cities, Shash, Fergana, Sogd, Bukhara, Tokharistan, Khorezm, Ashina dynasty, Chjaovu house, governance system, Turkic dynasties, early Middle Ages.*

Kirish. Ilk o‘rta asrlar davrida Markaziy Osiyo hududi, xususan Turkiston mintaqasi, murakkab ijtimoiy-siyosiy jarayonlar va turli etnik-siyosiy kuchlarning o‘zaro ta’siri natijasida shakllangan tarixiy makon sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, VI–VIII asrlarda mavjud bo‘lgan Turk xoqonligi ushbu hududda siyosiy barqarorlikni ta’minlash, iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish va hududiy boshqaruv tizimini shakllantirishda muhim rol o‘ynagan. Shu davrda Amudaryo va Sirdaryo oralig‘ida joylashgan Shosh, Farg‘ona, Sug‘d, Buxoro, To‘xoriston va Xorazm kabi tarixiy viloyatlar yirik siyosiy-iqtisodiy markazlar sifatida faoliyat yuritgan.

Mazkur davr tarixini o‘rganishda asosiy e’tibor ko‘pincha Turk xoqonligining umumiy siyosiy tarixi, harbiy yurishlari va tashqi aloqalariga qaratilgan bo‘lib, uning Turkiston hududidagi shaharlar va viloyatlar boshqaruviga ta’siri masalasi yetarlicha chuqur tahlil etilmagan. Ko‘plab tadqiqotchilar xoqonlik mazkur hududlarda asosan o‘lpon yig‘ish bilan cheklangan, degan fikrni ilgari suradilar. Biroq mavjud yozma manbalar va arxeologik topilmalar ushbu qarashni qayta ko‘rib chiqish zarurligini ko‘rsatadi.

Maqolaning dolzarbligi shundan iboratki, unda Turk xoqonligi davrida Turkiston hududidagi shaharlar boshqaruv tizimi, hukmron sulolalarning kelib chiqishi va ularning xoqonlik bilan o‘zaro munosabatlari kompleks yondashuv asosida o‘rganiladi. Xususan, xitoy yilnomalari, arab-fors manbalari, sug‘diy yozuvlar hamda numizmatik va epigrafik materiallar asosida ushbu hududlarda turkiy sulolalarning shakllanishi va ularning siyosiy faoliyati tahlil qilinadi.

Tadqiqotning maqsadi Turk xoqonligi davrida Turkiston hududidagi shaharlarning siyosiy-ma’muriy boshqaruv tizimini aniqlash, mahalliy va turkiy sulolalar o‘rtasidagi munosabatlarni yoritish hamda xoqonlikning hududiy boshqaruvdagi o‘rnini ilmiy asosda ochib berishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun turli manbalar asosida tarixiy voqealar qiyosiy tahlil qilinadi va mavjud ilmiy qarashlar tanqidiy baholanadi.

Natijada, mazkur tadqiqot Turk xoqonligining Turkiston hududidagi siyosiy jarayonlarga ta'sirini yangicha yondashuv asosida yoritishga xizmat qiladi hamda mintaqaning ilk o'rta asrlar tarixini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Turk xoqonligi davrida Turkiston hududidagi shaharlar va ularning boshqaruv tizimini o'rganish masalasi tarixshunoslikda muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu masalani yoritishda qadimgi yozma manbalar, epigrafik va numizmatik materiallar, shuningdek, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar muhim o'rin tutadi. Adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, mazkur mavzu turli davr olimlari tomonidan har xil yondashuvlar asosida o'rganilgan bo'lib, ularning xulosalari ayrim jihatlarda bir-biridan farq qiladi.

Eng muhim yozma manbalar qatoriga xitoy yilnomalari – “Chjou shu”, “Suy shu”, “Tan shu” kabi tarixiy asarlar kiradi. Ushbu manbalarda Turk xoqonligining siyosiy tarixi, uning hududiy kengayishi, shuningdek, Shosh, Farg'ona, Sug'd, Buxoro va To'xoriston kabi viloyatlarning boshqaruv tizimi haqida muhim ma'lumotlar keltirilgan. Xitoy manbalari turk hukmdorlarining unvonlari, sulolaviy aloqalari va mahalliy hokimiyat bilan munosabatlarini yoritishda alohida ahamiyatga ega. Biroq ushbu manbalar tashqi kuzatuvchilarning qarashlariga asoslanganligi sababli ularni tanqidiy yondashuv asosida tahlil qilish zarur.

Arab-fors manbalari ham mazkur davr tarixini o'rganishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, at-Tabariy, Narshaxiy, al-Ya'qubiy kabi mualliflarning asarlarida Turkiston hududidagi siyosiy jarayonlar, mahalliy hukmdorlar faoliyati va turkiy sulolalarning o'rni haqida qimmatli ma'lumotlar uchraydi. Bu manbalarda, ayniqsa, Buxoro, Sug'd va Farg'ona viloyatlaridagi siyosiy vaziyat, hukmdorlar almashinuvi va tashqi kuchlar bilan munosabatlar keng yoritilgan. Shu bilan birga, ushbu manbalar voqealarning keyingi davr nuqtayi nazaridan bayon etilgani sababli ularni boshqa manbalar bilan solishtirish zarur.

Sug'diy yozma manbalar va epigrafik yodgorliklar Turk xoqonligi davrida shaharlar boshqaruvi va iqtisodiy hayotni o'rganishda muhim manba hisoblanadi. Ular orqali turkiy va mahalliy sulolalar o'rtasidagi aloqalar, unvonlar tizimi hamda savdo-iqtisodiy munosabatlar haqida aniq tasavvur hosil qilish mumkin. Ayniqsa, tangalar va yozuvlar orqali hukmdorlarning nomlari, unvonlari va siyosiy maqomi aniqlashtiriladi.

Zamonaviy tarixshunoslikda Turk xoqonligi va uning Turkiston hududidagi boshqaruv tizimi masalasi bir qator olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, L.N. Gumilev, S.T. Klyashtorniy, S.P. Tolstov kabi olimlar turkiy qabilalar tarixi, davlat tuzilishi va siyosiy jarayonlarni chuqur tahlil qilganlar. Ularning tadqiqotlarida Turk xoqonligining shakllanishi, uning hududiy boshqaruv tizimi va turkiy sulolalarning roli ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, mahalliy tadqiqotchilar tomonidan yaratilgan asarlarda ham Turkiston hududidagi shaharlar va ularning siyosiy hayoti masalalari keng yoritilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlarda Turk xoqonligining Turkiston hududidagi siyosiy nazorati masalasiga turlicha yondashuvlar mavjud. Ayrim olimlar xoqonlikning ushbu hududlarda bevosita boshqaruvni amalga oshirganini ta'kidlasa, boshqalar uni faqat nominal hukmronlik va o'lpon yig'ish bilan cheklangan deb hisoblaydi. Shu sababli, mazkur masalani turli manbalar asosida kompleks o'rganish, ularni qiyosiy tahlil qilish va yangi ilmiy xulosalar chiqarish dolzarb hisoblanadi.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar va manbalarni tizimli tahlil qilish Turk xoqonligi davrida Turkiston shaharlarining siyosiy-ma'muriy boshqaruvi masalasini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi hamda mazkur yo'nalishda yangi ilmiy yondashuvlarni ishlab chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot Turk xoqonligi davrida Turkiston hududidagi shaharlarning siyosiy-ma'muriy boshqaruv tizimi va hukmron sulolalarning kelib chiqishini o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda tarixiylik, obyektivlik va tizimlilik tamoyillariga asoslangan metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini tarixshunoslik, manbashunoslik va siyosiy tarix fanlarining uslubiy prinsiplari tashkil etadi. Shu bilan birga, ilk o'rta asrlar davriga oid ko'chmanchi va o'troq jamiyatlar o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishga doir konseptual yondashuvlar ham tadqiqotning muhim metodologik poydevori sifatida xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida turli turdagi manbalar kompleks ravishda tahlil qilindi. Xususan, xitoy yilnomalari, arab-fors tarixiy asarlari, sug'diy yozma manbalari, shuningdek, arxeologik, numizmatik va epigrafik materiallardan keng foydalanildi. Ushbu manbalar manbashunoslik yondashuvi asosida o'rganilib, ularning yaratilish sharoiti, mualliflik pozitsiyasi va tarixiy ishonchlilik darajasi tanqidiy tahlil qilindi. Bu esa manbalarda keltirilgan ma'lumotlarni ilmiy jihatdan asosli talqin qilish imkonini berdi.

Qiyosiy-tarixiy metod yordamida Turkiston hududidagi turli viloyatlar – Shosh, Farg'ona, Sug'd, Buxoro, To'xoriston va Xorazmda mavjud bo'lgan boshqaruv tizimlari o'zaro solishtirildi. Bu orqali hududlar o'rtasidagi umumiylik va o'ziga xosliklar aniqlashtirildi. Tahlil va sintez metodlari asosida manbalardagi ma'lumotlar ajratib o'rganildi, umumlashtirildi va yagona tizimga keltirildi. Ayniqsa, hukmron sulolalarning kelib chiqishi, ularning siyosiy faoliyati va xoqonlik bilan munosabatlari izchil tahlil qilindi.

Tizimli yondashuv asosida Turk xoqonligi murakkab siyosiy tuzilma sifatida ko'rib chiqilib, uning hududiy boshqaruv tizimi, mahalliy hokimiyat organlari va markaziy hokimiyat o'rtasidagi o'zaro aloqalar kompleks tarzda o'rganildi. Shu bilan birga, tarixiy rekonstruksiya metodi yordamida mavjud manbalar asosida Turkiston shaharlarining boshqaruv tizimi va siyosiy jarayonlari qayta tiklandi. Shuningdek, interpretatsiya va umumlashtirish metodlari orqali tadqiqot davomida olingan natijalar tizimlashtirilib, Turk xoqonligining Turkiston hududidagi siyosiy ta'siri va uning

boshqaruvdagi roli ilmiy asosda yoritildi. Natijada, mazkur tadqiqot Turk xoqonligining faqat tashqi siyosiy kuch sifatida emas, balki hududiy boshqaruv tizimida faol ishtirok etgan siyosiy tuzilma ekanligini asoslashga xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot jarayonida Turk xoqonligi davrida Turkiston hududidagi shaharlar va viloyatlarning siyosiy-ma'muriy boshqaruvi turli yozma va arxeologik manbalar asosida kompleks tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, xoqonlikning ushbu hududlardagi siyosiy ta'siri ilgari ayrim tadqiqotchilar tomonidan ta'kidlanganidek faqat nominal xarakterga ega bo'lmagan, balki ko'p hollarda bevosita boshqaruv elementlarini ham o'z ichiga olgan.

Tahlillar natijasida Turkistonning Shosh, Farg'ona, Sug'd, Buxoro, To'xoriston va Xorazm kabi tarixiy viloyatlarida xoqonlik siyosati turlicha shakllarda amalga oshirilgani aniqlandi. Xususan, dastlabki bosqichda ayrim hududlarda mahalliy Chjaovu (Jamuk) xonadoniga mansub sulolalar orqali bilvosita boshqaruv amalga oshirilgan bo'lsa, keyinchalik ularning o'rnini kelib chiqishi Ashina sulolasiga borib taqaluvchi turkiy hukmdorlar egallagan. Bu esa xoqonlikning hududiy boshqaruvni bosqichma-bosqich markazlashtirishga intilganini ko'rsatadi.

Shosh vohasida olib borilgan tahlillar bu hududda VII–VIII asrlarda turkiy sulolalar hukmronligi mustahkam o'rnashganini ko'rsatadi. Xitoy va boshqa manbalarda uchraydigan "tudun", "tegin", "tarxon" kabi unvonlar bu yerda xoqonlik tomonidan tayinlangan yoki qo'llab-quvvatlangan boshqaruv tizimi mavjud bo'lganidan dalolat beradi. Numizmatik materiallar, xususan, turli xil tangalarning zarb etilishi ham hududiy hokimiyatning nisbatan mustaqil, biroq xoqonlik bilan bog'liq holda faoliyat yuritganini tasdiqlaydi.

Farg'ona vodiysi misolida esa xoqonlikning siyosiy aralashuvi yanada yaqqolroq namoyon bo'ladi. Xitoy yilnomalarida qayd etilishicha, bu yerda mahalliy sulolalar hokimiyati tugatilib, xoqonlik lashkarboshilari yoki Ashina xonadoniga mansub vakillar hokimiyatni egallagan. Shu bilan birga, sug'diy hujjatlar va tangalardagi unvonlar tizimi bu hududda turkiy siyosiy ta'sir kuchli bo'lganini ko'rsatadi.

Sug'd vohasida esa siyosiy vaziyat murakkabroq bo'lib, bu yerda mahalliy va turkiy sulolalar o'rtasida muvozanat saqlangan. Samarqand, Kesh va boshqa markazlarda turkiy kelib chiqishga ega hukmdorlar faoliyat yuritgan bo'lsa-da, mahalliy an'analar va boshqaruv tizimi saqlanib qolgan. Bu esa xoqonlikning moslashuvchan siyosat yuritganini, ya'ni mavjud boshqaruv tizimlarini to'liq yo'q qilmasdan, ularni o'z manfaatlariga moslashtirganini ko'rsatadi.

Buxoro va To'xoriston hududlarida ham turkiy sulolalarning faoliyati aniqlanib, bu yerda xoqonlikning harbiy-siyosiy nazorati kuchli bo'lganligi kuzatiladi. Xususan, To'xoristonda yabg'ular orqali boshqaruv amalga oshirilgani, bu esa xoqonlikning markaziy hokimiyat bilan bevosita bog'liq bo'lgan hududiy boshqaruv tizimini joriy etganini ko'rsatadi. Arxeologik va numizmatik materiallar bu hududlarda turkiy unvonlar va boshqaruv an'analari keng tarqalganini tasdiqlaydi.

Xorazm vohasiga oid tahlillar esa bu hududda xoqonlik ta'siri murakkab va ko'p qatlamli bo'lganini ko'rsatadi. Ayrim manbalarda mahalliy sulolalar hukmronligi davom etgani qayd etilsa-da, hukmdorlar nomlari va unvonlarida turkiy elementlarning mavjudligi xoqonlikning bilvosita yoki qisman bevosita ta'sirini ko'rsatadi.

Umuman olganda, olib borilgan tahlillar natijasida Turk xoqonligining Turkiston hududidagi shaharlar va viloyatlar boshqaruvida muhim rol o'ynagani, bu jarayon turli hududlarda turlicha shaklda namoyon bo'lgani hamda mahalliy va turkiy siyosiy kuchlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir asosida amalga oshirilgani ilmiy jihatdan asoslab berildi. Bu esa Turk xoqonligini faqat tashqi hukmron kuch sifatida emas, balki mintaqaning ichki siyosiy tizimiga chuqur kirib borgan davlat sifatida baholash imkonini beradi.

Xulosa va takliflar. Olib borilgan tadqiqot natijalari Turk xoqonligi davrida Turkiston hududidagi shaharlar va viloyatlarning siyosiy-ma'muriy boshqaruvi murakkab va ko'p bosqichli jarayon bo'lganini ko'rsatdi. Xususan, Shosh, Farg'ona, Sug'd, Buxoro, To'xoriston va Xorazm kabi hududlarda boshqaruv tizimi yagona model asosida emas, balki har bir hududning tarixiy, etnik va siyosiy xususiyatlaridan kelib chiqib shakllangan. Shu bilan birga, xoqonlik dastlab mahalliy sulolalar orqali bilvosita boshqaruvni amalga oshirgan bo'lsa, keyinchalik ayrim hududlarda turkiy, xususan Ashina xonadoniga mansub hukmdorlarni tayinlash orqali bevosita siyosiy nazoratni kuchaytirgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Turk xoqonligi Turkiston hududida faqat o'lpon yig'ish bilan cheklanmagan, balki viloyat va shaharlar boshqaruvida faol ishtirok etgan. Bu jarayon turli hududlarda turlicha namoyon bo'lib, ayrim joylarda to'liq siyosiy nazorat o'rnatilgan bo'lsa, boshqalarida mahalliy boshqaruv tizimi saqlangan holda xoqonlik ta'siri ustuvor bo'lgan. Ayniqsa, turkiy unvonlar tizimining keng tarqalishi, numizmatik va epigrafik materiallarda aks etgan hukmdor nomlari hamda arxeologik topilmalar bu hududlarda turkiy siyosiy elementlarning mustahkam o'rnashganini tasdiqlaydi. Shuningdek, tadqiqot davomida Turk xoqonligining boshqaruv siyosati moslashuvchan xarakterga ega bo'lganligi aniqlanib, u mavjud mahalliy tizimlarni to'liq yo'q qilmasdan, balki ularni o'z manfaatlariga moslashtirish orqali samarali boshqaruvni yo'lga qo'yganligi asoslab berildi. Bu esa xoqonlikning qisqa vaqt ichida keng hududlarni nazorat ostiga olishi va ularni siyosiy jihatdan birlashtira olishini ta'minlagan asosiy omillardan biri sifatida baholandi.

Mazkur tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi taklif va tavsiyalarni ilgari surish mumkin: Turk xoqonligi davri tarixini o'rganishda turli yozma manbalarni (xitoy, arab-fors, sug'diy) o'zaro qiyosiy tahlil qilishni kengaytirish zarur; arxeologik, numizmatik va epigrafik materiallarni tizimli ravishda ilmiy muomalaga kiritish orqali hududiy boshqaruv tizimining kam o'rganilgan jihatlarini aniqlash maqsadga muvofiq; Turk xoqonligining boshqaruv modeli va uning boshqa ko'chmanchi davlatlar bilan o'xshash hamda farqli jihatlarini qiyosiy tadqiq etish kelgusidagi ilmiy izlanishlar

uchun muhim yoʻnalish hisoblanadi; shuningdek, Turkiston hududidagi alohida viloyatlar kesimida chuqur mikro-tadqiqotlar olib borish orqali umumiy tarixiy jarayonlarni yanada aniqlashtirish mumkin.

Umuman olganda, Turk xoqonligi davrida Turkiston shaharlarining boshqaruv tizimini oʻrganish nafaqat mintaqaning ilk oʻrta asrlar tarixini chuqurroq anglash, balki turkiy davlatchilik anʼanalarining shakllanish jarayonlarini ilmiy asosda yoritish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gumilev L.N. Drevniye tyurki. – Moskva: Nauka, 1967. – 504 s.
2. Klyashtorniy S.T., Sultanov T.I. Gosudarstva i narody Yevraziyskix stepey. – Sankt-Peterburg: Peterburgskoe vostokovedenie, 2004. – 368 s.
3. Tolstov S.P. Po sledam drevnekhorezmiyskoy tsivilizatsii. – Moskva: AN SSSR, 1948. – 327 s.
4. Rahmon N. Turk xoqonligi. – Toshkent: Fan, 1993. – 120 b.
5. Karimov Sh., Shamsutdinov R. Vatan tarixi. – Toshkent: Oʻqituvchi, 1997. – 240 b.
6. Ньматов, Р. (2023). Илк ўрта асрлар Хоразм тарихшунослигининг бугунги ҳолати. История и культура центральной Азии, 1(1), 122-125.
7. Nematov, R. A., & Almanov's, Q. O. (2022). The role of historical sources in the study of the history of the turkish empire. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 2(10), 25-31.
8. Ньматов, Р. А. У. (2020). Интеллектуальное и культурное наследие узбекского народа. Наука, образование и культура, (4 (48)), 85-87.
9. Ньматов, Р. (2023). Хоразм Афригийлар сулоласи–Туркхоқонлиги сиёсий алоқалари. Journal of Fundamental Studies, 1(7), 16-23.
10. Ньматов, Р. (2023). ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМДА КЕЧГАН ЭТНОМАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences, 3(6), 14-23.
11. Nematov, R. (2024). REFLECTION OF THE HISTORY OF KHOREZM IN THE EARLY MIDDLE AGES IN WRITTEN SOURCES. Решение социальных проблем в управлении и экономике, 3(12), 72-78.
12. Ne'matov, R. (2023). ILK O 'RTA ASRLARDA XORAZM TARIXSHUNOSLIGINING O 'ZIGA XOS JIHATLARI. Interpretation and researches, 1, 21.
13. Nematov, R. A. (2025). Early medieval ethnic processes in Khorezm oasis in archaeological and written sources. American Journal of Philological Sciences, 5(02), 10-16.

14. Нєматов, Р. А. Ў. (2024). ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМ ТАРИХИНИНГ ЁЗМА МАНБАЛАРДА АКС ЭТИШИ. Science and innovation, 3(Special Issue 6), 377-382.

15. Nematov, R. A. (2024). ESTABLISHMENT OF THE ADMINISTRATION OF THE WESTERN TURKISH EMPIRE IN THE KHORAZM OASIS. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES (Vol. 1, No. 2, pp. 43-49).

